ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ SIR GORDON SLYNN της 17ης Ιανουαρίου 1985 *

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Η υπό κρίση υπόθεση αφορά αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως που υπέβαλε, στις 3 Φεβρουαρίου 1984, το Oberlandesgericht του Koblenz προς το Δικαστήριο κατ' εφαρμογή του άρθρου 2, παράγραφος 2, και του άρθρου 3, παράγραφος 2, του Πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971 για την ερμηνεία της Σύμβασης της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (στο εξής: η Σύμβαση). Πρόκειται για το άρθρο 18 της Σύμβασης, σχετικά με την παρέκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας, όταν ένας διάδικος παρίσταται ενώπιον του δικαστηρίου, όχι όσον αφορά την κύρια αγωγή, αλλά το συμψηφισμό που προβάλλει ο εναγόμενος αμυνόμενος κατά του αιτήματος της αγωγής.

Ενάγουσα στη δίκη ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου είναι η εταιρία Sommer Exploitation Société anonyme, με έδρα το Neuilly-sur-Seine της Γαλλίας. Η δραστηριότητά της συνίσταται στην κατασκευή πιλημάτων. Εναγόμενη είναι η Hannelore Spitzley, ιδιοκτήτρια της επιχείρησης Filzvertrieb Hannelore Spitzley στο Trimbs της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Η επιχείρηση αυτή κατασκευάζει και πωλεί προϊόντα πιλημάτων. Προμηθεύτρια της Spitzley είναι η Sommer Exploitation.

Ο Wolfgang Spitzley, σύζυγος της εναγομένης, ενεργούσε ως ανεξάρτητος εμπορικός αντιπρόσωπος της ενάγουσας στη Γερμανία, αρχικά βάσει συμβάσεως που είχε συναφθεί στις 21 Οκτωβρίου 1974, κατόπιν δε βάσει συμβάσεως με ημερομηνία 31 Μαρτίου 1976. Το άρθρο VII της δεύτερης σύμβασης, που συντάχθηκε στα γαλλικά, προβλέπει μεταξύ άλλων τα ακόλουθα: « Η παρούσα σύμβαση διέπεται από το γαλλικό δίκαιο. Για οποιαδήποτε διαφορά που θα προκύψει ενδεχομένως από την παρούσα σύμβαση αποκλειστικά αρμόδια είναι τα δικαστήρια της έδρας της εταιρίας Sommer Exploitation ». (« Le contrat est régi par le droit français. Il est fait attribution de juridiction pour tous litiges éventuels, émanant de ce contrat, aux tribunaux compétents du siège de la société Sommer Exploitation ».)

Κατά μία συνάντηση στις 20 Ιουνίου 1978 μεταξύ του διευθυντή εξαγωγών της ενάγουσας και του Spitzley, η σύμβαση λύθηκε κατόπιν προφορικής συμφωνίας. Η ενάγουσα επιβεβαίωσε τη λύση της σύμβασης με επιστολή της 28ης Ιουνίου 1978. Με επιστολή της 4ης Ιουλίου 1978, ο Spitzley αποδέχτηκε τη δήλωση περί λύσεως της σύμβασης, αλλά δήλωσε ότι επιφυλάσσεται ως προς το θέμα της προμήθειάς του που εκκρεμεί. Στις 25 Σεπτεμβρίου 1978, η ενάγουσα, ο σύζυγος της εναγομένης και η εναγομένη, εκπροσωπούμενη από το σύζυγό της, συνήψαν γραπτή συμφωνία που κάλυπτε τόσο την αξία των εμπορευμάτων, την οποία όφειλε η εναγομένη στην ενάγουσα, όσο και τα ποσά της προμήθειας που όφειλε η ενάγουσα στο σύζυγο της εναγομένης. Με τη συμφωνία αυτή, η εναγομένη αναγνώρισε ότι όφειλε, για την παράδοση εμπορευμάτων, το ποσό των 148 934,28 γερμανικών μάρκων (DM), από το οποίο έπρεπε να αφαιρεθεί το ποσό των 63 760,89 DM που οφειλόταν ως προμήθεια στο σύζυγό της για την περίοδο από το τρίτο τρίμηνο του 1977 έως και το δεύτερο τρίμηνο του 1978, η δε εναγομένη ανέλαβε την υποχρέωση να καταβάλει το υπόλοιπο (85 173,39 DM) σε πέντε ισόποσες μηνιαίες δόσεις, με ημερομηνία καταβολής της πρώτης δόσης την 30ή Σεπτεμβρίου 1978.

* Μετάφραση από τα αγγλικά.

Όσον αφορά άλλα ποσά που οφείλονταν ως προμήθεια στο σύζυγο της εναγομένης, η συμφωνία προέβλεπε ότι « οποιαδήποτε περαιτέρω ποσά που οφείλονται στον Spitzley ως προμήθεια, θα πληρωθούν με επιταγή μέσα σε 20 ημέρες από το τέλος του τριμήνου μετά τη διατύπωση του συνήθους σχετικού αιτήματος ». Τα ανωτέρω αφορούν την προμήθεια που οφείλεται για την περίοδο που δεν καλύπτεται από τη συμφωνία, πράγμα για το οποίο υπάρχει ακόμα αμφισβήτηση μεταξύ των μερών.

Η εναγομένη πλήρωσε 38 902,90 DM από τα 85 173,39 DM, σε εκτέλεση της συμφωνίας, αφήνοντας όμως σε εκκρεμότητα ποσό 46 270,49 DM, το οποίο οφειλόταν ακόμα βάσει της συμφωνίας αυτής. Η ενάγουσα άσκησε, για το ποσό αυτό, αγωγή κατά της εναγομένης ενώπιον του Landgericht του Koblenz. Η εναγομένη κατέβαλε ακόμα 3 145,35 DM, το Μάρτιο του 1980 και η ενάγουσα περιόρισε τότε το αίτημά της κατά το ποσό αυτό, ζητώντας πλέον 43 125,14 DM.

Η εναγομένη δεν αρνήθηκε (ούτε και τώρα αρνείται) ότι όφειλε το ποσό αυτό στην ενάγουσα για την παράδοση εμπορευμάτων, αλλά αντέταξε κατά της απαιτήσεως αυτής το ποσό των 46 594,01 DM, το οποίο ισχυρίστηκε ότι οφειλόταν ακόμα στο σύζυγό της ως προμήθεια βάσει της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπίας της 31ης Μαρτίου 1976, και το οποίο, όπως ισχυριζόταν, της είχε εκχωρηθεί.

Κατά τη διαδικασία ενώπιον του Landgericht, η ενάγουσα δεν επικαλέστηκε τη ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας που περιέχεται στο άρθρο VII της σύμβασης εμπορικής αντιπροσωπίας του 1976, αλλά αναφέρθηκε επί της ουσίας στο συμψηφισμό. Αμφισβήτησε το κύρος της προταθείσας εκχώρησης προς την εναγομένη των υπολοίπων απαιτήσεων του συζύγου της από προμήθειες, καθώς και αυτές καθαυτές τις απαιτήσεις, τόσο ως προς τη νομική τους βάση όσο και ως προς το ύψος τους.

Το Landgericht του Koblenz, με την απόφασή του της 18ης Οκτωβρίου 1982, αναγνώρισε πλήρως την απαίτηση της ενάγουσας (δηλαδή ποσό 43 125,14 DM). Όσον αφορά το συμψηφισμό το εν λόγω δικαστήριο έκρινε ότι εγκύρως ο σύζυγος της εναγομένης της είχε εκχωρήσει, με προφορική δήλωση του 1977, τις παρούσες και μέλλουσες απαιτήσεις του από προμήθεια, σχημάτισε όμως την πεποίθηση, βάσει των αποδεικτικών στοιχείων, ότι στον Spitzley οφειλόταν ως προμήθεια μόνο το ποσό των 6 258,59 DM. Δεχόμενο το συμψηφισμό στην έκταση αυτή, το Landgericht επιδίκασε στην ενάγουσα το ποσό των 36 866,55 DM εντόκως.

Η εναγομένη άσκησε κατά της αποφάσεως αυτής έφεση ενώπιον του Oberlandesgericht του Koblenz, υποστηρίζοντας ότι η απαίτηση της ενάγουσας έπρεπε να απορριφθεί εξ ολοκλήρου, επειδή στο σύζυγό της οφειλόταν ακόμα από την ενάγουσα προμήθεια, την οποία μπορούσε να αντιτάξει κατά της απαιτήσεως της ενάγουσας. Η ενάγουσα άσκησε αντέφεση ζητώντας να της επιδικαστούν 2 256,20 DM εντόκως.

Το Oberlandesgericht του Koblenz σημειώνει ότι η ενάγουσα και ο σύζυγος της εναγομένης είχαν συμφωνήσει, με το άρθρο VII της σύμβασης εμπορικής αντιπροσωπίας της 31ης Μαρτίου 1976, ότι αποκλειστικά αρμόδια για την εκδίκαση των διαφορών που ενδεχομένως θα προέκυπταν από τη σύμβαση αυτή θα ήταν τα δικαστήρια του τόπου της έδρας της ενάγουσας, δηλαδή του Neuilly στη Γαλλία. Το εν λόγω δικαστήριο εξέφρασε την άποψη ότι επρόκειτο για γραπτή συμφωνία, δυνάμει της οποίας, σύμφωνα με το άρθρο 17 της Σύμβασης, τα δικαστήρια του Neuilly θα ήταν αποκλειστικά αρμόδια για « αγωγές » σχετικά με τη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπίας, ενώ στην πραγματικότητα η συμφωνία χρησιμοποιεί τον όρο « διαφορές » που είναι ευρύτερος. Εξέτασε, έτσι, το ζήτημα αν ο ίδιος κανόνας ισχύει και για τις απαιτήσεις συμψηφισμού που προβάλλονται βάσει αυτής της συμβάσεως. Από τη μια πλευρά αποφάνθηκε ότι, σύμφωνα με το γράμμα και το πνεύμα της, η συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας, την οποία συνήψαν εν προκειμένω η ενάγουσα και ο σύζυγος της εναγομένης, έχει την έννοια ότι κανένα άλλο δικαστήριο, εκτός από το δικαστήριο της έδρας της ενάγουσας, δεν είναι αρμόδιο να εκδικάσει απαίτηση συμψηφισμού.

Από την άλλη πλευρά, σημείωσε ότι η ενάγουσα αμφισβήτησε κατ' ουσία, ενώπιον του δικαστηρίου, την απαίτηση συμψηφισμού, χωρίς να επικαλεστεί την ύπαρξη συμφωνίας περί κατά παρέκταση αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Oberlandesgericht έθεσε το ζήτημα ως προς το αν είχε, δυνάμει του άρθρου 18 της Σύμβασης, διεθνή δικαιοδοσία λόγω του ότι η ενάγουσα είχε υποβληθεί στη δικαιοδοσία του.

Το άρθρο 18 ορίζει: « Πέραν των περιπτώσεων όπου η διεθνής δικαιοδοσία απορρέει από άλλες διατάξεις της παρούσας συμβάσεως, το δικαστήριο συμβαλλόμενου κράτους ενώπιον του οποίου ο εναγόμενος παρίσταται αποκτά διεθνή δικαιοδοσία. Ο κανόνας αυτός δεν εφαρμόζεται, αν η παράσταση έχει ως σκοπό την αμφισβήτηση της διεθνούς δικαιοδοσίας ή αν υπάρχει άλλο δικαστήριο με αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με το άρθρο 16 ». Εν προκειμένω, δεν συντρέχει καμία από τις περιπτώσεις του άρθρου 16.

Η δυσκολία που αντιμετωπίζει το Oberlandesgericht συνίσταται στο ότι το άρθρο 18 δεν αφορά τον ενάγοντα αλλά μόνο τον εναγόμενο, και στο ότι δεν είναι βέβαιο ότι η συμπεριφορά της ενάγουσας (υπό το φως του άρθρου 18) επιτρέπει να παρακαμφθεί η ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας, όπως την ερμηνεύει το δικαστήριο. Για να επιλύσει τις δυσκολίες αυτές, το Oberlandesgericht υποβάλλει στο Δικαστήριο τα εξής ερωτήματα:

« 1) Σε δίκη που προτείνεται ένσταση συμψηφισμού απαιτήσεως η οποία δεν βασίζεται στην ίδια σύμβαση ή στα ίδια πραγματικά περιστατικά, στα οποία στηρίζεται η απαίτηση που αποτελεί τη βάση της αγωγής και για την οποία, σύμφωνα με το άρθρο 17 της Σύμβασης, υπάρχει έγκυρη συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας, το γεγονός ότι ο ενάγων εμφανίζεται ενώπιον του δικαστηρίου, χωρίς να αμφισβητήσει τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου αυτού, αποκλείει την απαγόρευση συμψηφισμού ενώπιον δικαστηρίου, η οποία απορρέει από τη συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας και από την ερμηνεία της συμφωνίας αυτής (απόφαση του Δικαστηρίου των ΕΚ της 9ης Νοεμβρίου 1978 στην υπόθεση 23/78, Meeth κατά Glacetal);

2) Ή σ' αυτή την περίπτωση το επιληφθέν δικαστήριο, λόγω της συμφωνίας διεθνούς δικαιοδοσίας και της απαγόρευσης συμψηφισμού που περιέχεται σ' αυτήν, κωλύεται να αποφανθεί επί της ενστάσεως συμψηφισμού, παρά το γεγονός ότι ο ενάγων εμφανίστηκε χωρίς να αμφισβητήσει τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου αυτού; »

Το δεύτερο ερώτημα που υποβλήθηκε (εναλλακτικά προς το πρώτο) στηρίζεται στην υπόθεση ότι η ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας, για την οποία πρόκειται, περιέχει « απαγόρευση αντιτάξεως συμψηφισμού »· πρέπει όμως να τονιστεί ότι το άρθρο VII της συμφωνίας δεν απαγορεύει ρητά το συμψηφισμό, και αυτό συνάγεται από την ερμηνεία που δίνει το Oberlandesgericht στο άρθρο αυτό σε συνδυασμό με το άρθρο 17 της Σύμβασης.

Ούτε οι διάδικοι στην κύρια δίκη, ούτε ο σύζυγος της εναγομένης υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις. Η Επιτροπή, η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, που κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις, καταλήγουν όλες στο ίδιο συμπέρασμα, ότι, δηλαδή, θα πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση στο πρώτο σκέλος του ερωτήματος. Υποστηρίζουν, με άλλα λόγια, ότι, όταν ο ενάγων παρίσταται ενώπιον του δικαστηρίου για να αποκρούσει την ένσταση συμψηφισμού που προτείνει ο εναγόμενος χωρίς να αμφισβητεί τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου, τότε το δικαστήριο αυτό είναι αρμόδιο, δυνάμει του άρθρου 18, να εκδικάσει την ένσταση συμψηφισμού, έστω και αν η ένσταση αυτή δεν βασίζεται στην ίδια σύμβαση ή στα ίδια πραγματικά περιστατικά με την αγωγή που καλύπτεται από ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας βάσει του άρθρου 17 της Σύμβασης.

Η Επιτροπή αναφέρεται στην απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση 150/80, *Elefanten Schuh* κατά *Jacqmain*, Συλλογή 1981, σ. 1671, (στην οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 18 της Σύμβασης έχει εφαρμογή ακόμα και αν οι διάδικοι καθόρισαν με

συμφωνία το δικαστήριο που είναι αρμόδιο υπό την έννοια του άρθρου 17) και υποστηρίζει ότι το άρθρο 18 πρέπει να θεωρηθεί ότι εφαρμόζεται στην περίπτωση κατά την οποία ο ενάγων αμύνεται κατά ενστάσεως συμψηφισμού. Για να στηρίξει αυτό επικαλείται τέσσερις λόγους. Πρώτον, η συμπεριφορά του ενάγοντος, που συνίσταται στην προβολή ουσιαστικών αντιρρήσεων κατά της προβαλλόμενης ανταπαίτησης, χωρίς να αμφισβητείται η αρμοδιότητα του δικαστηρίου, ισοδυναμεί με σιωπηρή παρέκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας. Δεύτερον, στην προκειμένη περίπτωση ενδείκνυται, ιδίως προς διευκόλυνση της διεξαγωγής της αποδείξεως, να αποφασίσει επί της ενστάσεως συμψηφισμού το γερμανικό δικαστήριο. Τρίτον, με την εφαρμογή του άρθρου 18 και στις ενστάσεις συμψηφισμού πραγματώνεται ένας από τους σκοπούς του άρθρου αυτού, που συνίσταται στην επέκταση του πεδίου εφαρμογής των σχετικών με τη διεθνή δικαιοδοσία κανόνων της Σύμβασης. Τέλος, με την επέκταση αυτή δεν μειώνονται ουσιαστικά οι διαδικαστικές εγγυήσεις για τον ενάγοντα.

Το Ηνωμένο Βασίλειο αντλεί επιχειρήματα από τη γενική οικονομία της Σύμβασης και από το σκοπό του άρθρου 18. Η γενική οικονομία της Σύμβασης (ιδιαίτερα το άρθρο 6, ψηφίο 3, που αφορά τις ανταγωγές) αποβλέπει στην αποφυγή περιττών διαδικασιών, ιδίως με τη συνεκδίκαση των υποθέσεων από το ίδιο δικαστήριο· ο δε σκοπός του άρθρου 18, με την επιφύλαξη των απαριθμουμένων εξαιρέσεων, είναι να παράσχει στους διαδίκους τη μέγιστη ελευθερία επιλογής. Και για τα δύο αυτά σημεία, το Ηνωμένο Βασίλειο βασίζεται στην απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση 23/78, *Meeth* κατά *Glacetal*, (1978) ECR 2133, με την οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 17 δεν απαγορεύει στα δικαστήρια να εκδικάζουν απαιτήσεις συμψηφισμού παρά τις αμοιβαίες συμφωνίες περί αποκλειστικής δικαιοδοσίας που έχουν συνάψει οι διάδικοι και υποστηρίζει ότι το άρθρο 18 πρέπει να εφαρμόζεται τόσο ως προς το διάδικο, ο οποίος είναι μεν ο ενάγων, αλλά και εναγόμενος κατόπιν ανταγωγής, όσο και ως προς τον εναγόμενο κατόπιν αγωγής. Υποστηρίζει, συνεπώς, ότι στην παρούσα υπόθεση το γεγονός ότι ο ενάγων υποβλήθηκε στην αρμοδιότητα του δικαστηρίου, σύμφωνα με το άρθρο 18, υπερισχύει οποιουδήποτε αντίθετου όρου συμφωνίας διεθνούς δικαιοδοσίας και καθιστά, με τον τρόπο αυτό, το γερμανικό δικαστήριο αρμόδιο για να αποφανθεί επί της ενστάσεως συμψηφισμού.

Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας προβάλλει παρόμοια επιχειρήματα. Υποστηρίζει ότι το γεγονός ότι ο διάδικος αναφέρεται κατ' ουσία στην ένσταση συμψηφισμού, χωρίς να αμφισβητεί τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου, αποτελεί σιωπηρή αναγνώριση της διεθνούς δικαιοδοσίας, ικανή να τροποποιήσει οποιαδήποτε προγενέστερη αντίθετη συμφωνία. Η άποψη αυτή στηρίζεται σε δύο επιχειρήματα: πρώτον, η αρχή της ελευθερίας των μερών ως προς την επιλογή του αρμόδιου δικαστηρίου δεσπόζει στην οικονομία της Σύμβασης. Το Δικαστήριο, με την απόφαση *Elefanten Schuh*, αποφάνθηκε ότι το άρθρο 17 δεν εμποδίζει τα μέρη να παραιτηθούν από ρήτρα διεθνούς δικαιοδοσίας και να υποβάλουν τη διαφορά σε άλλο δικαστήριο. Δεύτερον, λόγοι οικονομίας της δίκης επιβάλλουν την επέκταση του άρθρου 18 και στις ενστάσεις συμψηφισμού και στις ανταγωγές. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστηρίζει ρητά ότι ο συλλογισμός αυτός ισχύει τόσο για τις ανταγωγές, όσο και για τις ενστάσεις συμψηφισμού (πράγμα το οποίο και το Ηνωμένο Βασίλειο αφήνει καθαρά να υπονοηθεί).

Η πρώτη παράγραφος του άρθρου 17 της Σύμβασης ορίζει:

« Αν τα μέρη, από τα οποία ένα τουλάχιστον έχει την κατοικία του στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους, συμφώνησαν, είτε γραπτά είτε προφορικά με γραπτή επιβεβαίωση, ότι ένα δικαστήριο ή τα δικαστήρια συμβαλλόμενου κράτους θα δικάζουν τις διαφορές που έχουν προκύψει ή που θα προκύψουν από συγκεκρι-

μένη έννομη σχέση, το δικαστήριο αυτό ή τα δικαστήρια του κράτους αυτού έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία ».

Μολονότι θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 17, οι συμφωνίες διεθνούς δικαιοδοσίας που συνάπτουν τα μέρη είναι δεσμευτικές, έτσι ώστε τα μέρη και οποιοδήποτε άλλο δικαστήριο, στο οποίο υποβάλλεται η διαφορά, να δεσμεύονται από την επιλογή του αρμόδιου δικαστηρίου από τα μέρη, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι αυτό δεν συμβαίνει και ότι τα μέρη παραμένουν ελεύθερα να επιλέξουν άλλο δικαστήριο ως αρμόδιο. Το Δικαστήριο, στη σκέψη 10 της απόφασής του στην υπόθεση 150/80, *Elefanten Schuh* κατά *Jacqmain*, στη σελίδα 1684, δέχτηκε ότι « από την όλη οικονομία και τους σκοπούς της συμβάσεως δεν δικαιολογείται η άποψη ότι οι συνομολογούντες ρήτρα περί παρεκτάσεως της αρμοδιότητας κατά την έννοια του άρθρου 17 κωλύονται να υπαγάγουν εκουσίως τη διαφορά τους σε δικαστήριο άλλο από το συμφωνηθέν με την εν λόγω ρήτρα ». Από τη φράση αυτή, καθώς και από τις σκέψεις 5 και 8 της απόφασης του Δικαστηρίου στην υπόθεση 23/78, *Meeth* κατά *Glacetal*, στις σελίδες 2141 και 2142, όπου τονίζεται η ελευθερία της βούλησης των μερών, καθίσταται προφανές ότι τα μέρη μπορούν να παραιτηθούν από τη συμφωνία τους διεθνούς δικαιοδοσίας.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αν ο ενάγων ασκήσει αγωγή ενώπιον δικαστηρίου άλλου από εκείνο που ορίζεται σε συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας κατά την έννοια του άρθρου 17, ο αντισυμβαλλόμενος μπορεί, ως εναγόμενος, να υπαχθεί στη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου αυτού, αν παραστεί ανεπιφύλακτα ενώπιόν του. Τότε το δικαστήριο αυτό έχει διεθνή δικαιοδοσία (*Elefanten Schuh*, σημείο 1 του διατακτικού). Η περίπτωση αυτή εμπίπτει ρητά στο άρθρο 18 εφόσον η διεθνής δικαιοδοσία παρεκτείνεται, όπου « ο εναγόμενος παρίσταται ». Η Σύμβαση δεν προβλέπει ρητά ότι αν, στο πλαίσιο αγωγής που δεν καλύπτεται από συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας, ο εναγόμενος ασκήσει ανταγωγή ή προβάλει ένσταση συμψηφισμού, η οποία καλύπτεται από συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας, ο δε ενάγων αποκρούει την ανταγωγή ή την ένσταση συμψηφισμού, χωρίς να αμφισβητήσει τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου, το δικαστήριο αυτό είναι αρμόδιο να εκδικάσει την τελευταία αυτή διαφορά.

Πάντως, κατά τη γνώμη μου, η οικονομία και το πνεύμα της Σύμβασης απαιτούν να εφαρμόζονται στην αγωγή οι ίδιοι κανόνες, οι οποίοι εφαρμόζονται ως προς το θέμα αυτό στην ανταγωγή και στις ενστάσεις συμψηφισμού. Εκτός από τις περιπτώσεις, για τις οποίες θεσπίζονται ειδικοί δεσμευτικοί κανόνες, η Σύμβαση αναγνωρίζει στους αντιδίκους περιθώριο επιλογής του δικαστηρίου. Και όταν ακόμα έχουν συνάψει εκ των προτέρων συμφωνία διεθνούς δικαιοδοσίας, μπορούν κατόπιν, ασκώντας αγωγή ή παριστάμενοι ως εναγόμενοι αντιστοίχως ενώπιον άλλου δικαστηρίου, να επιφέρουν παρέκταση της διεθνούς δικαιοδοσίας αυτού του δικαστηρίου. Αυτή η ελευθερία επιλογής πρέπει να ισχύει εξίσου είτε η απαίτηση προβάλλεται με την αγωγή, είτε με ανταγωγή ή κατ' ένσταση συμψηφισμού. Επιπλέον, από τα άρθρα 6, 21, 22 και 23 της Σύμβασης καθίσταται σαφές ότι οι πολλαπλές δίκες πρέπει να αποφεύγονται, το δε Δικαστήριο, με την απόφασή του στην υπόθεση *Meeth* κατά *Glacetal* (σκέψη 8), τόνισε την ανάγκη αποφυγής περιττών δικών. Αν οι αντίδικοι, μολονότι πρόθυμοι και οι δύο να υποβάλουν μία από τις διαφορές τους σε δικαστήριο άλλο από εκείνο που είχαν συμφωνήσει για τη διαφορά αυτή, ήταν αυτομάτως υποχρεωμένοι να προβούν σε συμφωνία περί υπαγωγής της διαφοράς αυτής σε άλλο δικαστήριο, τότε σαφώς θα έπρεπε να ακο-

λουθηθούν δύο σειρές διαδικασιών, πράγμα που αντίκειται στους σκοπούς της Συνθήκης.

Το συμπέρασμα αυτό δεν συνεπάγεται απαράδεκτη διάβρωση των αποτελεσμάτων του άρθρου 17, δεδομένου ότι ο ενάγων, εναγόμενος ως προς την ανταγωγή ή τον κατ' ένσταση προτεινόμενο συμψηφισμό, μπορεί εν πάση περιπτώσει, όπως και ο εναγόμενος ως προς την αγωγή, να αμφισβητήσει τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου, βασιζόμενος στη συμφωνία, το αργότερο μέχρι του χρονικού σημείου της ενέργειας, με την οποία ο εναγόμενος λαμβάνει θέση επί της υποθέσεως, και η οποία λογίζεται από το εθνικό δικονομικό δίκαιο ως η πρώτη πράξη άμυνας ενώπιον του επιληφθέντος δικαστηρίου (*Elefanten Schuh*, σημείο 2 του διατακτικού). Ειδικότερα, η προστασία αυτή είναι εφικτή, όταν η διαφορά που αποτελεί το αντικείμενο της ανταγωγής ή της ένστασης συμψηφισμού αφορά γεγονότα διαφορετικά από εκείνα που αποτελούν το αντικείμενο της αγωγής. Βεβαίως, μπορεί να υπάρχουν, επιπροσθέτως, εθνικοί δικονομικοί κανόνες, με τους οποίους περιορίζονται τα όρια της δυνατότητας υποβολής μη συναφών αιτημάτων με ένσταση συμψηφισμού ή ανταγωγή.

Νομίζω ότι δεν δικαιολογείται διάκριση, ούτε μεταξύ της θέσης του ενάγοντος και της θέσης του εναγομένου ως προς την υπαγωγή στη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων, ούτε μεταξύ ασκήσεως ανταγωγής και υποβολής ενστάσεως συμψηφισμού από τον εναγόμενο.

Πρέπει να προστεθεί ότι στην προκειμένη υπόθεση δεν δημιουργείται πρόβλημα από το γεγονός ότι οι διάδικοι της υπόθεσης (η Sommer Exploitation και η Spitzley) δεν ταυτίζονται με τα πρόσωπα που συνήψαν τη συμφωνία της 31ης Μαρτίου 1976 (τη Sommer Exploitation και τον Spitzley) δεδομένου ότι, όπως δέχτηκε το Landgericht Koblenz στην πρωτοβάθμια δίκη, ο Spitzley νόμιμα εκχώρησε τα δικαιώματα που έλκει από τη συμφωνία αυτή στη Spitzley.

Συνεπώς, νομίζω ότι στα ερωτήματα που υπέβαλε το Oberlandesgericht Koblenz προσήκει η ακόλουθη απάντηση:

Όταν ο ενάγων παρίσταται ενώπιον δικαστηρίου για να αντικρούσει ένσταση συμψηφισμού ή ανταγωγή του εναγομένου χωρίς να αμφισβητεί τη διεθνή δικαιοδοσία του δικαστηρίου, το δικαστήριο αυτό καθίσταται αρμόδιο για την εκδίκαση της ένστασης ή της ανταγωγής δυνάμει του άρθρου 18 της Σύμβασης, ανεξάρτητα από το αν η ένσταση ή η ανταγωγή δεν πηγάζουν από την ίδια σύμβαση ή τα ίδια πραγματικά περιστατικά, στα οποία στηρίζεται η αγωγή του ενάγοντος και δεν καλύπτονται από ρήτρα με την οποία απονέμεται, βάσει του άρθρου 17 της Σύμβασης, αποκλειστική διεθνής δικαιοδοσία σε άλλο δικαστήριο.

Δεν χρειάζεται να ληφθεί απόφαση ως προς τα έξοδα της Επιτροπής και των δύο κρατών μελών που κατέθεσαν παρατηρήσεις κατά την παρούσα διαδικασία.